

Almanach

För Skott Året
Efter vår Frälsares Christi Födelse,

1772.

Til GOTHEBORGS Horizont.

Eller 57 grad. 42 min. Pol - högd, v.h 22
tids-min. Meridian - siktad Vester om
Upsala Observatorium.

Efter Hans KONGL. Maj:ts Rådigste
stadgande,

Af DETH Wetenkaps Academie.

Mån
Förm.
d. 11
Oct.

Sol.
Förm.
d. 26
Oct.

Exempl. säljes häftat och färit för 3 öre S:mt.

Stockholm, Tryckt uti förr detta Gresingka Tr.

BELIO

Några påminnelser vid Boskapsi Stockslēn.

Gorn = Roskaven är, på de fläckta sidan har i
Riket, i synnerhet hos Ullmegen, sma-
vart, swag och mager, samt gifver ganska li-
tet mjölk. Den som sedt, huru stor och frödig
han är i andra Ländar, finner alt före märklig
åtskill. ad hos os. Då en Holländsk ko gifver 3
à 10 fanner mjölk om dagen, hinna våra bösa
knapt til 3 laaner.

Delsalen därtill föregifves vara, dels här
Climat, sem gör, at Vostapen målle föddas s i
6 Månader årligen inom hus, då man nödigt
sparsamt utdela fodret, at det må blixta tils-
räckeligt öfver den långa Wintren, dels eft dei
magra Sommar - betet på många orter. Och han
det mål ej nekas, at ju de långa Wintarna dro
ss i det målet til hinder, så at wi, med lita
mycket foder, ej kunne framföda så många Ske-
tur, som där Wintren är kortare: men om han
gar och Beteshagar rätt sköttes, med fodret båt-

tre hushållabes, och samling af andra ämnen,
som tjäna til Bostapens föda, ej försommades,
skulle flagomål öfver brist på foder och bete til
en stor del förswinna, och var Landtman blifwa
istånd at underhålla, om icke just så många,
dock lika frödiga Kreatur, som Utskuningens.
Hvar och en wet, at et mindre antal väl föd-
de och ansade, idnar sig bättre än et större an-
tal af små och utsvälte.

Utså ligger väl svennämska orsaken til en
ringa ibnande Bostaps sedtsel, uti våra wanvär-
dade Ångar och Beteshagar, samit däruti, at
många lägga på mer Bostap, än de tillräckeligen
kunna framföda: men en igenom långlig wan-
sedtsel försivagad och af sig kommen Afsvet, bi-
drager och gansta mycket därtil. Sma, unga
och magra Kor kunna ju, med en lika så dä-
lig Tjur, ej asta andra än omkliga Kalsvar,
som med båsta ans ej kunna bringas til goda
Mjödike-Kor. När och ibland dem lis = kalsvar
utses, utan behörigt val, och dessa sedan, ifrån
spädaste åldren, illa ansas och föddas, måste ju
sjelfwa Bostaps · slaget alt mer och mer fö-
samras.

Til någon påminnelse förr de enskilda, till man därför anföra, huru en försvagad Bosse - afväl kan efterhand förbättras, och en god hållas vid magt.

Den Landtman, som det wil, bör, om råd och lägenhet tillsäger, staffa sig en eller flera kor, af ster och god art, till Afwels - kor. Men om han det ej förmår, utväller han därtill af sina egna kor, en- eller annan den hästa. Dem håller han i foder och bete något bättre än den öfriga Bossoven, och stänger dem för all ting ifrån suds odugelige Tjurar. Vid Midsonimars tiden läpper han dem i hop med den hästa medel - ålders Tjur, som finns i Socknen; hålls någon af holrländst eller Engelst flag, som torde vara at lämna på någon Herre - eller Prästegård i negden. Om en sådan ej utan lega får myttas, bör man ej spåra den, och än mindre omakta, ty dåvid ankommer egentligen den förvantade Afwelen förbättring. För den orsaken borde uti alla Boer vid mite vara förbudit, at låta unga ovturerna Ox - stutar fritt gå ibland den öfriga Bossoven, emedan de selswa därav städna i wärten och försvagas, samt bortsämma Afwelen. De göra ej fullgod tjänst, förr än de är 4 år. En Dniao

bör, förr samma orsak, ej heller förr, än hon åtmisjone fyllt 3 år, få asia. En ung Kos föresta och ondra Kalf utväljes ej gärna til liss-kalf, utan hålls den tredje, fjerde, femte och så vidare, til des Kon hunnit til 10 à 12 års ålder: men en äldre Widders Kalf duger ej at lägga på.

Kalifar, som föddas vid Pässa - tiden, är häft, emedan de blifvit afslade om Semmaren, då Bossoven redan vunnit styrka af gront och nytt bete. Man undersöker då, om den nyfödda Kaliven är frisk och frokårt, har bred panna, muntra ögon, länghåriga öron, stora näshorar, tjock hals och mjuk rygg, hvilket sista utmärker, at han är fri före strängar under buken, hvaraf Kalifar blifva stela och krokriggiga: man ser dock ej, om han har längt städig svans, hvilket är tecken til styrka i ryggen och längorna, samt om han har nog många, å minstone 8 friska framtänder, och van tåkarna sitta väl ifrån hvarandra, ty det gifver tillkanna, at Kaliven är stark och har nog förmogenhet att åta och föda sig. Ju flera af dessa goda märken han har, desto bättre är han til liss - kalf. De som hafta gula, rödaktiga eller svarta tänder, duga ej

ej til hif-afwel, emedan sådant utmärker huvud-
tes fel och svaghet.

Om nu Kalfwen emnas till hif, och i sone-
nerhet till Stora för en förbättrad Afwel, bör
han icke allenaft få njuta all rå-mjölkens af sin
moder, hvilken, såsom hundrigt lärorande, ren-
sar hemm ifrån becket inwärtes, utan ej få su-
ga eller di Modrens mjölk i 4 weckors tid,
hvorjämte han efterhand vänjes at smaka litet
fint hif. Under somma tid läter man dock hella-
litet mjölkla kon, en eller annan gång om dagen,
på det hon ej må blixtva urvan vid mjölkning.
Uttimogens egen snålhet efter rå-mjölkens eller
den så kallade Kalf-dansen, är gowka skadelig,
och färnästa orsaken, at så många ipåda Kalf-
var dö af förtoppelse: Därföre bör Matmodren
hjelf se däresten, at rå-mjölkens ej föjles ifrån
Kalfven, at den gamla val an ås och födes
samt ej få mycket mjölkas, at ju Kalfwen har
nog drifigt til sin föd, som ingalunda bör vara
för knapp, ty på hans frödiga tilvakt i början,
beroc hans trefnad framdeles.

På femte weckan avvänjes Kalfwen ifrån su-
gandet, och födes sedan med litet utvaldt godt
hif och en Kalf-dryck, som tilredes på följande

sätt. På 3 à 4 Marker torfadt En-ris med dñe
pö, eller Gran-ris, samt en koppa höfrö eller
hö-smölk, släs 20 kannor mattn, som inkolas til
12 kannor: uti denna rustiga lag lägges sedan
en koppa Hafre-mjölk med litet Jäst, och den
förderoras til nödigt behof för hela weckan. Et
kop af denna lokade lag, upbländadt med et kopp
mjölk, bestås Kalfwen tvånnne gånger i dygnet,
jamte nödigt hif. Med denna utspisning fortfa-
res, til dey Kalfwen blifvit åtminstone 2 Må-
nader gammal. Sedan lokas af honom en ny
slags dryck, på Eneharr, samladt tort löf, hø
och gräsfrön, med Salt uti samt litet Rågmäls-
mjölk. Däraf får Kalfwen, i synnerhet om det
är Omige-kals, 2 à 3 kannor om dygnet, upblan-
dade med en tredjedel eller fjerdedel mjölk. När
han hunnit til 4 Manaders ålder, indräges all
mjölk uti def dryck.

Sådane Kalfvar hdra under upfostrings-tie-
den wistas uti lagom varmt runa, stå torre om
föterna och ligga rent på omhytt strö eller gran-
ris. I slutet af Junii Månad kunna de släppas
ut i fluggrika bete häjar, at de ej af Sommar-
he:tan må afmattas. Om de, wid ombytet af
föda, få utsvt, är det lätt hulpit, om li: af
Hågg

Hågg eller Ahl tokas, jämte Ene-sagen, och gif-
wes dem at dricka. Den utsät de ibland få em
Wintren af syra i magen, går öfver, em dem
gives uti litet Swagdricka $\frac{1}{2}$ Skedblad Pottasa,
eller ock, som hättre är, åfwen så mycket af
Drunk = Xhabarber. År Kalfven mycket såd,
kan därav intagas något mindre.

Med förendminde Kalf-dryck och tillräckeligt
godt hö bbra Lif - kalfvar föddas, til de s de åro
3 år gamla, då man kan bör a utspisa höet för
ung - Bostapen med en tredjedel af halm ch has-
kelse eller löf. Sörye gifwes dem då satbildt,
med litet påtrödt Rågmäls - mjöl, emedan det
är utrönt, at mälatad såd mer blar mjölklen och
skyrkan hos Bostapen, än omältrad. Ung-bostap och
mjölke - kor bbra aldrig, för sent på Hösten eller
för tidigt om Våren, gå ute i kold och vädre.
De bbra ej heller dricka iskolt, utan koldslaget
vattu. Om Wintren bbra de syra eller åtmim-
stone 3 gånger om dygnet få foder, ungefärligen
itta långt inellan hvor gång, beräknadt til s i
6 marker hö om dagen. Det är en skadelig oed
i många Lands-orter, at om Wintren allenast 2
ganger om dagen gifwa Kreaturen til hästa. De
få då för mycket i händer, så at en del af
dem

dret drages under dem och förspilles, men de sem-
nas däremot hela 15 à 18 timar öfwer natten,
at stå och strälta. I Tyslland gifver man Bos-
tapen 6 à 8 gånger om dagen, litet i händer,
hvar af han mår ganska väl. Man syller ge-
mänsigen här på fara för elds - vado, om Ljus
eller Lampa någonsin skulle brukas i Fåhuset,
men i Wester-Norrland, där det dageligen sker,
och där Ladugårds - pigorna altid ligga i Fåhu-
set, at vara til hands och hjälpa, om något Krea-
tur sliter sig löst eller blir sult, göres ganska fel-
lan, at elds - vado uppkommer i Ladugården: ty
man brukar all nödlig varsamhet. En liten hård
eller ugn inräktas där vswanpå vattu-karet, hvor-
est eldas med torrveds sticker, då kol och gnissor
falla i vattuet. Men lampor af hemgjord Ros-
Olja dro än mindre farliga, och kostar ej mycket.

At underhålla Bostapen friss och munter, bdr
ständigt i Fåhuset vara et Salt - skefe. Det göres
af i kanna tjåra, i stop hafre - mjöl, halft stop
salt eller i stop saltlaka, i qvarter stenderskuren
Lisstücka, malört eller enebär, samt 4 lod Lager-
bär, och fastes, såsom wid Schefferierne brukligt
är, på ändan af en Stock, så at Bostapen räcker
up at slicka därpå. Fåhusen borde vä - ej vara så
läga,

råga, trånga, mörka och täppa, som de måst dro
på Landsbygden hos os, ty Boskapen wantrisves
uti qwalmig lust.

Om man ej på detta sättet hinner laga om al-
la sina Kreatur, bör man åtminstone göra sitt yttersta
med Ungboskapen, som man wil uppröga til hös-
tre art. Det idonat aldeles ens möda och kostnad.
Uti R. Wetenskaps Academiens Handlingar för
år 1769, är en berättelse införd, huru en so af
det wanliga Finska små slaget, genom sådan sibi-
sel ifrån sjelfva föddsen, blifvit upbragt til at
mjölkta 6 kanner um dagen, så at endast af hens-
nes mjölk funnat tilsvarkas 9 à 10 Pund Emot
om året. Hon gjorde då stål för 3 andra kor.
Om man på samma sätt fortsar med hemmes
Kalfwar och sedan med deras afföda, så måste
dåraf blifwa alt sörre, frudigare och bördigare
Af wel uti hvar generation, och uti tredje eller
fjerde led så godt och stort Boskaps slag, som något
utlandst.
